

Háda Béla:¹ A 2023. évi thaiföldi választások háttere és tanulságai²

Vezetői összefoglaló

- **A 2023. május 14-én tartott általános törvényhozási választások a balliberális, reformpárti ellenzék jelentős győzelmét hozták Thaiföldön. Részből a további demokratikus fejlődés igénye, részben az elmúlt évek kormányzati teljesítményével szembeni elégedetlenség az ellenzék támogatói közé vonzott olyan lakossági csoportokat is, akik korábban még a konzervatív pártokat támogatták.**
- **Az alkotmány ugyanakkor a konzervatív körök erős befolyását biztosítja a kormányalakítási folyamat és az alaptörvény esetleges módosítása felett is, ami erősen behatárolja egy baloldali kabinet cselekvőképességét. A kormányalakítás első próbájának kudarcra július 13-án bizonyította ezt.**
- **Thaiföld gazdasági nehézségei, amely a régió belüli lassú leszakadását eredményezik, már az ország középosztályán belül is érezhető problémákat okoznak.**
- **Noha a pártok a kampány során egymásra licitálva ígértek juttatásokat a különböző választói csoportoknak, ezek betarthatósága Thaiföld pénzügyi helyzete miatt legálábbis kétséges.**

Thaiföldön 2023. május 14-én tartották a második általános törvényhozási választást a legutóbbi, 2014 és 2019 közötti katonai diktatórikus periódust követően. Jelentősége első pillantásra is felmérhető volt abban, hogy az országot 2014 óta kormányzó Prayuth Chan-o-cha volt vezérkari főnök egyértelmű vereséget szenvedett a liberális-szociáldemokrata ellenzékétől, így egy évtizede nem látott közelségbe került a valódi demokratikus fordulat a délkelet-ázsiai országban. Thaiföldön azonban máig nagyon erősek az uralkodócsaládhoz és hagyományos vállalatulajdonosi csoportokhoz kötődő oligarchikus-monarchista erők, akik a hadsereg mellett a törvényhozás felsőházának és az alkotmánybíróságnak a támogatását is élvezik. Emiatt a választásokon győztes pártok kormányalakítási lehetősége, illetve az általuk favorizált belpolitikai reformok sorsa minimum kérdéses. Elemzésünk a thaiföldi választások eredményeit, illetve az ország közeljövőjét is meghatározó tanulságait veszi számba.

A 2017. évi alkotmány politikai rendszerének alapvető vonásai

A Prayuth Chan-o-cha vezérkari főnök irányításával 2014. május 22-én lezajlott katonai hatalomátvétel a tizenkettedik hasonló esemény volt Thaiföld történetében az abszolút monarchiát felszámoló 1932-es alkotmány óta.³ Maga az államcsíny évek óta húzódó belpolitikai patthelyzetnek vetett véget, amelyet a kormányzó balközép Pheu Thai párt és a vele szembenálló monarchiapárti, a helyi politikai kultúra sajátosságait figyelembe véve leginkább „konzervatívként” megha-

tározható csoportok viszálya hozott létre, és 2014 tavaszára megbénította az ország kormányzását. Noha a történetek magyarázataként Thaiföld működőképességének fenntartását és a törvényes rend helyreállítását hozták fel,⁴ az új katonai diktatúra vezetői és a melléjük álló konzervatív körök a gyakorlatban egy régóta húzódó belpolitikai dilemma megoldását tűzték ki célul. Ez a dilemma leegyszerűsítve abban összegezzhető, hogy a thai társadalom hidegháborús évtizedek során bejárt fejlődési útja meghaladottá tette azt a politikai rendszert, ami a kétezres évek elejéig az oligarchikus elit uralmát biztosította az ország felett. Thaiföld politikai élete évtizedeken át a katonai vezetés, az uralkodó Chakri dinasztia és a hozzájuk

¹ Háda Béla (Hada.Bela@uni-nke.hu) az NKE EJKK Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos munkatársa.

² A tanulmány a TKP2021-NVA-16 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA-16 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

³ Patpicha Tanakasempipat - Pathom Sangwongwanich: [Thai Military Rules Out Coup After Vote as Campaigning Ends](#). [online], 2023. május 12. Forrás: Bloomberg [2023. 06. 23.].

⁴ [Thailand military seizes power in coup](#). [online], 2014. május 22. Forrás: BBC [2023. 07. 02.].

kötődő gazdag nagyvállalkozó családok érdekei szerint formálódott. A feltörekvő társadalmi rétegek, és a mellőzött vidéki közösségek azonban hatékonyabb érdekképviselőket, számukra is széles körűen hozzáférhető, korszerű ellátórendszereket, valamint ami ezektől elválaszthatatlan, intézményi reformokat vártak a kormányoktól.⁵ Ennek az összességében a lakosság legnagyobb részét kitevő, főként az északi és keleti területeken (az ún. Iszánban) jelentős többséget alkotó népességtömeg megszólítása és megszervezése az 1998-ban Thaksin Shinawatra irányításával megalakult Thai Rak Thai pártnak sikerült. Miután a 2001. évi választások megnyerésével Shinawatra kormányt alakíthatott és elkezdte megvalósítani szociális reformelképzeléseit, a hagyományos oligarcha elit hamar elvesztette a bizalmát vele szemben. Populista kommunikációs stílusa mellett korrupcióval és monarchia-ellenességgel is vádolták. Választások útján azonban nem sikerült eltávolítani tömegbázisának stabilitása miatt. Thaksin Shinawatra miniszterelnökségének 2006. szeptember 19-én vetett véget a hadsereg hatalomátvétele,⁶ ám ezt nem követték valódi alkotmányos változások, így a konzervatív oldal többnyire félbehagyott államcsínyként tekint vissza rá. Jórészt ennek köszönhető, hogy az emigrációba vonult miniszterelnök családtagjai és fontosabb politikai szövetségesei egyben tudták tartani a párt tömegbázisát azt követően is, hogy a thai Alkotmánybíróság 2007-ben elrendelte a Thai Rak Thai feloszlását. Elemzésünkben nem érdemes részletesebben taglalni a 2000-es és 2010-es évek thaiföldi belpolitikai dinamikáit, arra azonban fontos emlékeztetni, hogy 2001 után valamennyi választáson baloldali párt nyerte a legtöbb mandátumot, amely a Shinawatra-kör által dominált utódpartok, a People's Power Party, majd a Pheu Thai választói támogatottságának elsöprő fölényét bizonyította. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy a konzervatív oldalnak nemigen van esélye az addigi szabályok szerint zajló választásokon kormánypozícióba kerülni. Ezért 2014-ig folyamatos utcai megmozdulásokkal és a választások szabotálásával igyekeztek nyomást gyakorolni a baloldali kormányokra. Belpolitikai stabilitást folyamatosan veszélyeztető akcióik azonban semmiképpen nem kínálhattak tartós megoldást az érvényesülésükre. Prayuth Chan-o-cha hatalomátvételével tehát napirendre került egy új alkotmány elfogadása, amely (számukra) megnyugtató módon korlátozza a baloldal reformtörekvéseit és zárja ki az ország államformájának megváltoztatását. Két egyértelmű célt érdemes kiemelni az alkotmányreform keretéből: a monarchia intézményének védelmét és a várhatóan baloldali többségű törvényhozás feletti konzervatív kontroll megteremtésének lehetőségét. A katonai diktatúra által elfogadtatott 2017. évi alkotmány megerősítette az uralkodó szerepét az állam fejeként, egyúttal kimondta, hogy a monarchikus államforma semmilyen módon nem törölhető el.⁷ Ez, valamint a buddhizmus kiemelt szerepének elismerése a thai államiság oszlopainak tekintett intézmények örök érvényét volt hivatva kifejezni, és jól szimbolizálta a hadsereg, a konzervatív elit és a Chakri dinasztia érdekeinek összefonódását.

Kevésbé volt egyszerű a másik cél elérése. Érdekes megfigyelni, hogy a 2014 után hatalomra került thai katonai elitcsoport intézményi megoldásaira gyakorolt némi hatást a szomszédos Mianmar példája, ahol a katonai junta⁸ hatalomgyakorlását egy olyan alkotmányos rend váltotta fel, ahol a fegyveres erőknek egyedülálló, a törvényhozó és végrehajtó hatalom szintjén is garantált politikai képviselője volt. Persze Thaiföldön nem lehetett, és nem is volt szükséges a mianmarihoz hasonló politikai rendszert létrehozni, de a fegyveres erők ellenőrző szerepét ideiglenes jelleggel mégis biztosították. Ennek színtere a Szenátus, a törvényhozás elvben hivatásrendi és szociális csoportokat reprezentáló felsőháza. A 2017. évi alkotmány szerint 200 tagja van, de mint az első felsőház az alkotmány hatályba lépése óta, jelenleg ideiglenesen 250 fővel működik,⁹ mandátumának 2024. évi lejártáig. Tagsága lényegében Prayuth és szövetségeseinek elképzelései szerint állt össze, 90 tagja pedig kifejezetten katonatiszti múlttal rendelkezett. A szenátus tagjainak kinevezéséről királyi rendelet intézkedik a testület öt éves mandátumának lejártát követően.

Fontos belpolitikai biztosíték ezzel összefüggésben, hogy a miniszterelnök megbízatásáról a Képviselőház és a Szenátus együttes ülésén határoznak. A tagok több, mint 50%-ának támogatása szükséges a kormányfő megbízásához, ami a monarchia-párti felsőház részéről nagyon komoly befolyást jelent a kormányalakításra. Érdekes továbbá, hogy az alaptörvény a miniszterelnöki pozíció betöltésének lehetőségét egy személy számára nyolc évben maximálja,¹⁰ kizárva ezzel egy-egy népszerűbb politikai vezető tartósan

⁵ Bővebben: HÁDA Béla: Thaiföld évtizedes belső válsága a 2014-es krízis tükrében. *Nemzet és Biztonság*, 2014/3. 9-19.

⁶ Thailand: Calming the Political Turmoil. International Crisis Group, *Asia Briefing No. 82*, 2008. szeptember 22.

⁷ [Constitution of the Kingdom of Thailand](#), [online], 2017, Forrás: www.krisdika.go.th [2023. 07. 07.]. 91.

⁸ Thaiföldön ez a Prayuth vezette Béke és Rend Nemzeti Tanácsa volt 2014-2019 között.

⁹ [Constitution of the Kingdom of Thailand](#). i.m. 102-103.

¹⁰ Uo. 55.

berendezkedhessen az ország élén. Természetesen ezzel Thaksin Shinawatrát zárták ki a jövődő kormányfők sorából. A kormány törvényhozási felhatalmazásának eljárása tehát azt eredményezi, hogy nem feltétlenül a legnagyobb frakcióval rendelkező párt adja a miniszterelnököt, sőt, az alsóházban kisebbségben lévő politikai erő is kormányra kerülhet a felsőház megfelelő arányú támogatása mellett. A 2019. évi törvényhozási választások nyomán alakult kormány felhatalmazásakor hasonló forgatókönyv érvényesült. Noha a Pheu Thai rendelkezett a legnagyobb frakcióval, a Szenátus támogatásának köszönhetően Prayuth Chan-o-cha alakíthatott kormányt a Palang Pracharath Párt vezette konzervatív koalíció élén. Igaz, a konzervatív és baloldali csoportok között ekkor messze nem volt akkora mandátumkülönbség, mint ami a 2023. évi választások eredményeként alakult ki.

Az alkotmányos rendszeren belül alapjában véve három intézmény lett hivatva biztosítani a konzervatív elit érdekeinek hosszú távú védelmét. Ezek a Választási Bizottság, az Alkotmánybíróság és a törvényhozás már említett felsőháza. A héttagú Választási Bizottságot a király nevezi ki a Szenátus javaslata alapján. A kilenctagú Alkotmánybíróság szintén a királytól kapja a megbízatását, különböző szelekciós szempontok alapján összeállítva. Közös a két szervezetben, hogy a megbízhatóság és az alkotmányos rend iránti lojalitás nagyon fontos szempont a tagjaik kiválasztásakor. Belátható időn belül nem várható tehát, hogy a reformokban gondolkodó, baloldali érzelmű emberek túlsúlyba kerüljenek a soraikban. A Választási Bizottság állásfoglalásokat tehet a választások szabályosságáról, a jelöltek jogszabályoknak való megfeleléséről, és az Alkotmánybíróság határozatát kérheti a szabálysértések utólagos megállapítása esetén. Míg az Alkotmánybíróság pártokat oszlathat fel és politikusokat tilthat el a közügyektől az alkotmányos rend védelmére hivatkozva. Ez utóbbi a múltban több alkalommal is a baloldali politikusok és pártok ellehetetlenítésének eszközévé vált.

Mérlegre téve különböző vonásait azt kell látnunk, hogy a 2017. évi alkotmány nem garantálja Thaiföld nyugati sztemderdek szerinti demokratikus politikai berendezkedését. Jóllehet, a választások szabad versengésen alapuló lebonyolítását lehetővé teszi, az eredmény utólagos befolyásolására, illetve a lakosság politikai preferenciáinak nem megfelelő kormányalakításra továbbra is nyitva hagyja a lehetőséget. Ezzel a választások egyik alapvető funkciójának betöltését akadályozza, mégpedig azt, hogy általa lehetővé válik a rendezett és békés hatalomváltás az állampolgárok politikai preferenciáinak megfelelően, mindenkire nézve azonos és átlátható játékszabályok mellett.

Társadalmi feszültségek és választási kampány

Thaiföld lakosságának soraiban a 2020-as évek elejére több, egymás hatását erősítő jelenség vezetett permanens válsághoz. A közmegebecsülésnek örvendő uralkodó, Bhumibol Adulyadej 2016 októberében bekövetkezett halála az 1940-es évek vége óta tevékenykedő, stabil szereplő távozását jelentette a thaiföldi közéletből. Sok évtizedes államfősége alatt a IX. Ráma néven uralkodó király széles körű elismertséget vívott ki magának a thaiok körében. Alatta lett az ország a második világháború veszteséből az USA egyik legfontosabb délkelet-ázsiai szövetségese, egyúttal a régió egyik legfejlettebb állama. IX. Ráma stabilizáló szerepe az ország közéletében (melyhez hozzátartozott csendes, gesztusokon keresztül érvényesülő politikai befolyásgyakorlása) enyhítően hatott a belső konfliktusokra, mivel az egymással szembenálló oldalak támogatói körében – még ha eltérő mértékben is, de – egyaránt respektusnak örvendett. Utódlását azonban nem tudta megnyugtató módon rendezni. Négy gyermeke közül egy volt fiú, és mivel a monarchia hagyományai kizárják a leányági öröklést, csak ő számíthatott a trón várományosának. Maha Vajiralongkorn trónörököségének évtizedei alatt azonban számos olyan dolgot tett, amellyel ellenszenvet váltott ki honfitársaiból. Különös, gyakran még a thaiok szemében is erkölcsstelennek ható viselkedésének okait nem lehetett firtatni, védendő a dinasztia méltóságát. Széles körben elterjedt nézet, hogy a példátlanul szigorú, ám igencsak idejétmúlt szemléletet tükröző felségsértési törvényt¹¹ is legalább részben azért kellett fenntartani és politikai fegyverként használni, hogy a trónörökössel kapcsolatos elégedetlen hangokat elnémítsák. IX. Ráma halálát követően az uralkodócsalád környezetének ez egyik legfontosabb teendője a leendő király méltó, szülei és hazája iránt odaadó emberként való szerepeltetése volt, hazai reputációjának javítása érdekében. Eredményeik azonban nem voltak meggyőzők: 2020-ban már közvet-

¹¹ Bővebben: Sebastian STRANGIO: [Will Thailand Ever Repeal Its Archaic Lese Majeste Law?](#) [online], 2022. február 06. Forrás: The Diplomat [2023. 07. 10.].

lenül az uralkodóval szembeni nyílt kritikák is elhangzottak a bangkoki tömegmegmozdulásokon, ami korábban példa nélkülinek számított az országban.¹² Szimbolikus értékű ügy volt ennek keretében a 30-70 milliárd dollár közé becsült királyi vagyon feletti társadalmi ellenőrzés követelése.¹³ Figyelembe véve a koronavírus-járvány nyomán elmélyült gazdasági problémákat, a tömeges elszegényedést, az uralkodó-család és a gazdasági élet vezetőinek (különösen a helyiek által csak „öt családként” emlegetett oligarchák¹⁴) fényűző életmódja sokakat irritált.

Érdemes megjegyezni ennek hátteréhez, hogy Thaiföld GDP növekedése a kétezres évek második felének belpolitikai turbulenciáival egyidőben igen hektikusan kezdett alakulni, évente jelentős kilengéseket mutatva. 2019-től azonban még ezzel összevetve is kifejezetten kedvezőtlenül alakul az ország fejlődése. A 2020-as, koronavírus-járványtól meghatározott év több, mint 6%-os visszaeséssel zárult.¹⁵ Ez önmagában még nem lett volna nagy probléma, ennél mélyebb recessziót is látott ekkor az ázsiai kontinens. Am a „felpattanás” jelensége itt elmaradt és az ország GDP-je még 2022-ben is nagyjából 9%-kal maradt el a 2019-es szinttől.¹⁶ Ezzel párhuzamosan a munkanélküliségi ráta 2021-re a 2019. évi duplájára emelkedett,¹⁷ és noha 1,42%-os értékével messze nem tekinthető rekordnak az országban, rosszabb értékeket a kétezres évek eleje (a kelet-ázsiai gazdasági válság lecsengése) óta nem láttak a thaiföldiek. A kedvezőtlen tendenciák és a Prayuth-kormány ezekre adott gyenge szakpolitikai válaszai a nagyvárosi középosztály részéről is megerősítették az ország lecsúszásának percepcióját, azaz relatív térszűkítését délkelet-ázsiai versenytársaival szemben. Ez felvetette annak esélyét is, hogy a hagyományosan konzervatív szavazónak számító középosztálybeli csoportok az ország fejlett középső és déli területein esetleg az ellenzék felé fordulnak – már ha találnak ott általuk is vállalhatóknak ítélt pártot.

A 2014-ben létrehozott katonai diktatúra felszámolását követő első, 2019. évi választások idején a rendszer legfőbb törvényhozási ellenzékének még mindig a Shinawatra klán befolyása alatt álló Pheu Thai párt számított. Am a 2018-ban, az autópári nagyvállalkozó Thanathorn Juangroongruangkit vezetésével megalakult Future Forward Party komoly versenytársként jelentkezett a progresszív szociáldemokrata eszmei oldalon és a Képviselőház harmadik legnagyobb frakcióját hozhatta létre a választások eredményeképpen.¹⁸ Energikus vezetőjének a koronavírus-járvány és a gazdasági nehézségek kezelése nyomán támadt elégedetlenség adtak lehetőséget a kormány elleni mozgósításra. Thanathornt csakhamar Prayuth kormányának legveszélyesebb ellenfeleként tünt fel, amelyre a rezsím (15 politikustársával egyetemben) a közügyektől való 10 éves eltávolításával, valamint a pártja feloszlásával reagált.¹⁹ Thanathorn az ítélet alapján nem vehetett részt a 2023. évi választásokon, pártjának elitje azonban új név alatt folytatta – ebben a thai rendszerkritikus erőknél már nagy hagyományai vannak. A Future Forward Party szellemi utóda a Move Forward Party (MFP) lett, amely átvette a feloszlott párt tagjait, aktivistáit és folytatta a tömegbázis szervezését. Utóbbi során pedig a kiábrándult középosztálybeliek számára is fogalmazott meg ajánlatokat.

A választásokat megelőző kampányában a párt az adósságproblémákra és megélhetési válságra reflektáló ígéreteiben sok hasonlóságot lehetett látni a Pheu Thaijal. A minimális jövedelmek növelése, az idősök anyagi viszonyainak javítása, valamint a gazdálkodók adósságkönnyítése mellett azonban megjelentek a városi lakosság számára fontos ügyek is. Ilyenek például az internethez való hozzáférés könnyítése, vagy a tömegközlekedés díjainak rögzítése. Az MFP választási kampányának legszélesebb visszhangot kiváltó elemei a gazdasági fejlődés felgyorsításához, valamint a polgári jogok érvényesítéséhez kötődtek – tehát azokhoz a témákhoz, amelyek a Prayuth-kormányokkal szemben a legélesebb társadalmi kritikát váltották ki. Felmerült a kampányban az alkotmány módosításának kérdése és a fegyveres erők feletti erősebb állami kontroll igénye is. Fontos részét képezte ennek a felségsértési törvény módosításának

¹² Rebecca RATCLIFFE – Thanit NILAYODHIN: [The king and I: the student risking jail by challenging Thailand's monarchy](#). [online], 2020. október 13. Forrás: The Guardian [2020.12.14.].

¹³ [Thailand: Protesters demand king renounce royal fortune](#). [online], 2020. november 25. Forrás: DW [2020. 12. 05.].

¹⁴ Thaiföld öt vezető családi tulajdonú vállalat-konglomerátuma, a CP Group, a ThaiBev, a Central Group, a King Power Group és a Boonrawd 2017-ben a thaiföldi GDP 21%-ának megfelelő vagyont tartottak a kezükben. Ld.: Phutaneth LOHSAKUL - Naowarat UNG-SIRIKUL: [Thailand's Top Five Family-Owned Businesses: Future Beyond the Decades in Thailand](#). [online], 2018. október 31. Forrás: SPEEDA [2020. 12. 11.].

¹⁵ [GDP growth \(annual %\) – Thailand](#). [online], Forrás: World Bank [2023. 07. 06.].

¹⁶ [GDP \(current US\\$\) – Thailand](#). [online], Forrás: World Bank [2023. 07. 06.].

¹⁷ [Thailand Unemployment Rate 1991-2023](#). [online], Forrás: Macrotrends [2023. 07. 06.].

¹⁸ [Election 2019](#). [online], Forrás: Bangkok Post [2020.12.12.].

¹⁹ [Future Forward dissolved](#). [online], 2020. február 22. Forrás: Bangkok Post [2023. 07. 08.].

terve, melyet a baloldal a szólás- és véleménynyilvánítás szabadságának szavatolása érdekében elkerülhetetlennek tekint, a konzervatív oldal viszont a Chakri dinasztia és rajta keresztül a monarchia diszkreditálásának tervét látja benne. Ez egyúttal a legfontosabb, ideológiai szintre emelt törésvonal a két oldal között, amelyre hivatkozva el lehet utasítani minden együttműködést.

Világos volt, hogy az MFP legfontosabb szövetsége reformtörekvéseinek keresztülvitelében a Pheu Thai lehet. A baloldal eddig vezető formációja a vidéki tömegbázisának problémáira igyekezett reflektálni, amikor a gazdálkodók jövedelmének megháromszorozását ígerte 2027-ig. Emellett három éves adósságmoratóriumot is ígért a gazdáknak a hitelek tőkérére és kamataira egyaránt. Az adósságrendezés programját a kisvállalkozások javára is megfogalmazták. Általánosságban a párt a családok jövedelmeinek érezhető emelését ígerte kormányra kerülése esetén, melynek hajtóereje a gazdasági növekedés dinamizálása lenne, évi 5%-os arány elérésével, közvetlen eszköze pedig 20 millió munkahely teremtése.²⁰ Emellett felmerült a párt (és elődszervezetinek) régi programelemeként a szakképzés, valamint az általános egészségügyi ellátás fejlesztése is.

Az újonnan alapított Egyesült Thai Nemzeti Párt nehezebb helyzetben volt, miután az addigi kormánypártoktól eltávolodó Prayuth miniszterelnök vezetésével indult neki a választásoknak. Azzal nemigen kampányolhatott, hogy minden ugyanígy folytatódik, mint addig, ám elhatárolódnia sem lehetett az addigi politikai vonalvezetéstől. Jobb híján beleállt a juttatások emelését célzó licitbe a riválisaival. Hasonlóan az MFP-hez, nála is megjelent a hiteltörlesztés könnyítésének és a tömegközlekedés támogatásának ügye. Az ideológiai szempontból hozzá közel álló Palang Pracharat a fentiek mellett az egyetemi szintig ingyenes oktatást ígért a lakosságnak, valamint az északkeleti országrész infrastruktúrájának jelentős fejlesztését. A koalíciós partner Bhumjaithai érdekes felvetései (a fent említettek egy részének ismétlése mellett) a kannabisz használatának legalizálása bizonyos célokra, az egészségügyi eszközpark fejlesztése, valamint az ingyenes és fedezet nélküli diákhitel biztosítása voltak. A Demokrata Párt a fentiekhez képest nem sok újjal tudott előállni. A tömegközlekedés árainak rögzítése, a gazdálkodók anyagi támogatása és az egyetemi szintig ingyenes oktatás – persze egyebek mellett – nála is megjelent.²¹

A választási kampányban elhangzó tervek és ígérek közös vonása, hogy a thai lakosság szociális helyzetével kapcsolatos elégedetlenségére reflektáltak, pénzügyi juttatások és adósságkönnyítések egymásra licitáló kilátásba helyezésével igyekezvén enyhíteni azt. Az oktatás és egészségügy helyzete, valamint a vidéki gazdálkodók és idősek jövedelemviszonyainak javítása kiemelt elemei az országos pártok programjainak. Érdemi különbséget köztünk a jobboldal-baloldal törésvonal mentén az alkotmányos rendhez való viszonyulás képez, valamint a választói oldalról a hitelesség kérdése. Jóllehet, a lakosság érezhetően kisebb bizalommal volt a regnáló kormány pártjainak programja iránt, mint az ellenzéki pártokét illetően, azt nem érdemes figyelmen kívül hagynunk, hogy az anyagi juttatások soráról szóló, egymást felülmúló ígérek valóra váltása az ország gazdasági állapota miatt nagy nehézségekbe ütközhet, a leendő kabinet összetételétől függetlenül.

A választások eredményei és utóélete

A szavazókörök 2023. május 14-én nyíltak meg, a csaknem 40 millió választópolgár részvétele, amely a jogosultak 75,2%-át jelentette, pedig rekordnak számított.²² Az 500 tagú Képviselőház 350 tagja egyéni választókerületekből, míg 150 tagja pártlistákról juthat be.²³ A választópolgárok egyenlő, közvetlen és titkos választójoggal rendelkeznek.

Mintegy 67 különböző párt és szervezet indult a választásokon. Közülük természetesen mindössze a fentebb említett 6, országosan jelen lévő pártnak volt esélye komolyabb törvényhozási reprezentációra. Ám a választási rendszer kimondottan kedvez a kis pártok 1-1 jelölttel való bejutásának, így a thai törvényhozás sokpárti képet nyújt, ahol a politikai túlélés határán mozgó szervezetek a nagyokkal való együttműködés útján igyekeznek forrásokhoz jutni.

²⁰ Orathai SRIRING et. al.: [Election promises of Thailand's major parties](#). [online], 2023. május 12. Forrás: Reuters [2023. 07. 05.].

²¹ Uo.

²² Kocha OLARN et. al.: [Record turnout sees Thai voters rebuke military elite as opposition take decisive lead](#). [online], 2023. május 15. Forrás: CNN [2023. 07. 08.].

²³ Constitution of the Kingdom of Thailand. i.m. 26.

A választási bizottság által hitelesített eredmények szerint az 500 képviselőházi mandátumból 151-et az MFP, 141-et pedig a Pheu Thai nyert el. Ezzel a két nagy ellenzéki csoport együtt rendelkezik a kormányzáshoz szükséges alsóházi többséggel. A Palang Pracharathnak ezzel szemben 40, míg az Egyesült Thai Nemzeti Pártnak 36 képviselői hellyel kell beérnie.²⁴ A Demokrata Párt 25 mandátumával kiegészülve a jobboldal nagy pártjai összesen 101 mandátumot tudhatnak magukénak. Amennyiben az eddigiekhez hasonlóan a Bhumjaithai-t is újra megnyernék az együttműködésüknek, ez a szám 172 képviselőre nőne. A többséghez azonban ez is kevés.

Érdekes, hogy a Prayuth-kormány teljesítményével szembeni elégedetlenség az ország központi területén és Bangkokban összehozta a korábbi baloldali és konzervatív szavazók legalább egy részét az MFP zászlaja alatt. A párt itt elsöprő győzelmet aratott, elhódítva számos olyan választókerületet, ahol a 2011., vagy 2019. évi választásokon még a Pheu Thai, vagy a konzervatív pártok fölénye mutatkozott.²⁵ Ez alátámasztani látszik azokat a félelmeket, amelyek szerint a gazdasági nehézségek megerősíthetnek olyan rendszerkritikus erőket, amelyek nem viselik magukon a Shinawatra klánnal szemben folytatott évtizedes kampány bélyegét. A Pheu Thai Iszánban (Kelet-Thaiföld) és a Shinawatra család pátriájának tekintett északi országrészben bizonyult továbbra is erősnek, előbbi térségben azonban a Bhumjaithai, míg utóbbiban az MFP is számos választókerületet megnyert, így korábbi elsöprő fölénye ezekben a térségekben megszűnni látszik. A fővárosból és környékéről, ahol 2019-ben még a második számú erő volt, mindössze 2 mandátumot nyert.

A fennálló alkotmányos rendet és az uralkodócsalád kiemelkedő pozícióját támogató pártok közül, a Bhumjaithai és a Palang Pracharath országszerte szerzett mandátumokat. Különösen erősnek a fővárostól északre fekvő központi térségekben és egyes déli területeken bizonyultak. Ugyanakkor a kétezres évek folyamán még a monarchiapárti erők első számú parlamenti képviselőjét ellátó Demokrata Párt szinte kiszorult Thaiföld központi területeiről. Fontos bázisai közül a déli országrészben tudott megőrizni néhányat. Ugyanitt jutott viszont több választókerületi mandátumhoz az Egyesült Thai Nemzeti Párt, Prayuth regnáló miniszterelnök pártja. Noha országosan – messze lemaradva a két baloldali ellenfelétől – a harmadik legnagyobb szavazatoménységet kapta, a legtöbb helyen jelöltjei alulmaradtak Pheu Thai, vagy MFP párti kihívóikkal szemben.²⁶

A kormányváltást szorgalmazó, reformpárti erőkből nyolcpárti koalíció alakult a választásokat követően,²⁷ amely rendelkezik a képviselőházban a kormányzáshoz szükséges, stabil többséggel. Döntő tényező e tekintetben az MFP és a Pheu Thai együttműködése volt, amely egymaga is biztosítani tudná a kormányzáshoz szükséges képviselői létszámot. A koalíció többi hat pártja közül a legnagyobb Prachachart is mindössze kilenc mandátummal rendelkezik. Az MFP több, mint 27 millió szavazatot szerzett,²⁸ minek nyomán a nyolcpárti együttműködés közös miniszterelnök-jelöltje a párt vezetője, Pita Limjaroenrat lett.²⁹ Az eredményekre hivatkozva Pita a választásokat követő hónap során végig a népakarat tiszteletben tartására figyelmeztette a parlament tagjait. Kommunikációs erőfeszítéseit egyszerre indokolták a kormányfőválasztás sajátosságai, és az ellene kezdeményezett vizsgálatok is. Előbbi tekintetben a király parlamenthez címzett üzenete okozott bizonytalanságot, miszerint a képviselők döntését a nemzet érdekeinek önálló mérlegelése határozza meg, utóbbi tekintetben pedig az MFP politikai ellenfeleinek beadványai, amelyek Pita cégtulajdonlásával összefüggő vádak alapján igyekeznek kikezdeni őt.³⁰ Emlékeztet az ennek kapcsán, hogy az alkotmány kizárja a passzív választójogból a tömegmédiák és újságkiadó cégek tulajdonosait.³¹ Pita viszont tulajdonosi részarányával rendelkezett egy inaktív médiavállalatban, melyet saját bevallása szerint felszámolt, ám 2019. évi választási indulásakor még megvolt neki.³² A Választási Bizottság

²⁴ Sebastian STRANGIO: [Thai Election Body Certifies General Election Results](#). [online], 2023. június 20. Forrás: The Diplomat [2023. 07. 09.].

²⁵ [Election 2019](#). [online], Forrás: Bangkok Post [2020.12.12.].

²⁶ Ld.: [Election 2023](#). [online], 2023. Forrás: election66.thaipbs.or.th [2023. 07. 10.].

²⁷ [Thailand's Move Forward Party, allies agree on coalition platform](#). [online], 2023. május 23. Forrás: Al Jazeera [2023. 06. 11.].

²⁸ [Pita pleads for support ahead of crucial vote in parliament](#). [online], 2023. július 09. Forrás: Bangkok Post [2023. 07. 10.].

²⁹ [Pita announces 8-party coalition plan](#). [online], 2023. május 18. Forrás: Bangkok Post [2023. 05. 19.].

³⁰ [Activist Ruangkrai continues crusade against PM hopeful Pita](#). [online], 2023. július 09. Forrás: Bangkok Post [2023. 07. 10.].

³¹ Constitution of the Kingdom of Thailand. i.m. 32.

³² Francesca REGALADO: [Thailand's Pita transfers controversial media shares](#). [online], 2023. június 06. Forrás: Nikkei Asia [2023. 06. 12.].

július 12-én helyt adott a beadványnak és az Alkotmánybírósághoz továbbította Pita képviselői mandátumának ügyét. Miniszterelnöki megbízatást azonban a képviselőisége nélkül is elnyerhet.³³

Ugyanakkor a kormányalakításhoz – mint láthattuk – nem elegendő az alsóház minimum 251 szavazatos támogatása, hanem a Szenátus 250 tagja is együtt szavaz a leendő kabinet támogatásáról, így valójában 376 támogató szavazat kell ehhez. Azonban a két nagy párt és az általuk koalícióba szervezett további 6 kisebb szervezet együtt is csak 312 szavazatot tudhat magáénak, tehát szüksége van 64 egyéb szavazatra is, amelyet kizárásos alapon csak konzervatív, rendszerpárti csoportoktól, vagy egyenesen katonai háttérű szenátoroktól szerezhetne meg. Ez pedig e sorok születéséig komoly akadállyal bizonyult. A kormányfőválasztás első körére 2023. július 13-án került sor a thai törvényhozás egyesített ülésén, az egyedüli jelölt Pita Limjaroenrat volt. A felsőházi tagok többsége nem is vállalta, hogy nyíltan szembe helyezkedjen a választások eredményével, ezért 159-en egyszerűen tartózkodtak. Ez is elegendő volt azonban, hogy a baloldali koalíció jelöltje ne kaphassa meg a szükséges mennyiségű szavazatot a miniszterelnöki megbízatáshoz.³⁴ Ötvenegy támogató szavazat hiányzott hozzá, ami korántsem arra enged következtetni, hogy a baloldali koalíciónak könnyű dolga lesz a szükséges többség biztosításával. A további próbálkozások július második felére várhatóak, addig pedig tárgyalások keretében igyekeznek majd a pártok megállapodásra jutni a kormányfő személyének támogatását illetően. Ezeknek az alkuknak előre láthatóan részét képezi majd a felség sértési törvény érintetlenül hagyása (melytől Pita a sikertelen választás napján még elzárkózott), esetleg más baloldali biztosítékok az alkotmányos rend elfogadásáról. A folyamat várható eredményéről ma még korai lenne beszélni, az azonban immár gyakorlati példa bizonyítja, hogy a konzervatív oldal intézményi garanciái valóban képesek blokkolni a kormányalakítás folyamatát, még kisebbségi pozícióból is.

Konklúziók

Prayuth Chan-o-cha kilenc éve tartó kormányzása során betöltötte a neki szánt szerepet. Hatástalanította a rendszerkritikus ellenzék számos vezetőjét, elfogadtatott egy, a monarchista-oligarchikus körök számára garanciákat nyújtó alkotmányt és formailag újra „civilisítette” Thaiföld kormányzását, ezáltal lehetővé téve a demokratikus kulisszák legalább egy részének visszaépítését. Valóban népszerűvé azonban nem tudott válni a lakosság körében. Pártjának jelentős veresége nyomán Prayuth július 11-én bejelentette visszavonulását a politikától.³⁵ Az idő előre haladtával egyre negatívabb megítélése és antidemokratikus politikai öröksége ellenére neve egy kilenc éven át tartó korszakot fémmjelzett. Távozásával a thai belpolitikát meghatározó alapkonfliktusok és a szereplők egymáshoz való viszonya nem változott. Korántsem pótolhatatlan a volt vezérkari főnök, sokkal fontosabb a személyénél a 2017. évi alkotmány fenntartása. A belpolitikai küzdőtér baloldalán valódi átrendeződést dokumentáltak a választások. Legkézenfekvőbb tanulságuk, hogy a Pheu Thai elvesztette korábbi elsőprő támogatottságát az ellenzéki szavazók körében és reális alternatíva növekedett fel mellette ezen a térfélen a Move Forward Party jelentős megerősödésével. Ebben minden bizonnyal közrejátszott a bangkoki régió lakosságának nagyarányú kiábrándulása a Prayuth-kormányból, de az is kellett e réteg „becsatornázásához” a párt tömegbázisába, hogy az MFP képében egy olyan közösséget támogathattak, amely nem a Shinawatra családhoz kötődik. Utóbbival szemben ugyanis az elmúlt két évtized folyamán erős averziók alakultak ki a thai középosztály köreiben, amelyek kétségkívül gátolták az ellenzék megerősödését ebben a közegben. Ugyanakkor, miközben a Pheu Thai már nem számít a progresszív szociáldemokrata törekvések első számú hangadójának Thaiföldön, tömegbázisa a szegény északi és keleti körzetekben továbbra is erős maradt.

Az elkövetkező években az új kormány legfontosabb feladata a gazdasági növekedés felgyorsítása és az anyagi krízistől szenvedő társadalmi csoportok (idősek, agrárvállalkozók, kisvállalkozások stb.) helyzetének javítása. A választási kampányban megmutatkozó, időnként túlzónak ható ambíciók finanszírozása azonban a gazdaság helyzete miatt nehéznek ígérkezik. Thaiföld még mindig az egyik legjómódúbb országnak számít délkelet-ázsiai viszonylatban, de pozíciója regionális versenytársaihoz mérten fokozatosan romlik. Kormányzati szerepben – mert valamilyen áron valószínűleg ilyenbe kerülnek majd végül – a két

³³ [Thai electoral body seeks Pita Limjaroenrat's disqualification](#). [online], 2023. július 12. Forrás: Al Jazeera [2023. 07. 12.].

³⁴ [Pita loses first PM vote](#). [online], 2023. július 13. Forrás: Bangkok Post [2023. 07. 13.].

³⁵ Rebecca RATCLIFFE: [Thai PM to retire from politics nine years after seizing power in coup](#). [online], 2023. július 11. Forrás: The Guardian [2023. 07. 12.].

vezető baloldali párt (de különösen a Pheu Thai) számára nagyon fontos lesz saját, specifikus törekvések megvalósítása, melyek erősíthetik politikai identitásukat választóik felé és javíthatják versenypozíciójukat egymással szemben is a következő választásokon. Hogy nincs mindenben teljes egyetértés közöttük, azt a koalíciós megállapodás tárgyalásairól szóló nyilatkozatokban is óvatosan érzékeltették.

Végezetül a választások megerősítették azt a régóta megfigyelhető jelenséget, miszerint a konzervatív társadalmi szemléletet képviselő, pozícióik megtartása érdekében akár diktatórikus megoldásokat is elfogadó elitcsoportoknak nincs többségi támogatottsága a lakosság soraiban. Emiatt a Prayuth Chan-o-cha kilencévi kormányzása eredményeképpen létrehozott alkotmányos rendszert manapság nem lehet egyszerűen stabilizálni egy olyan kormánnyal, amely maga mögött tudhatja a választók többségét. Viszont ez a legitimációs deficit az alkotmány hívei részéről nem jelenti feltétlenül a másik oldal elfogadását. Thaiföld messze nem a legantidemokratikusabb állam a térségben, ám a többségi akarat érvényesülésének feltételei számottevően korlátozottak. Valószínűvé teszi mindez, hogy az ország belpolitikai élete továbbra is súlyos konfliktusoktól terhelt marad és az intenzív, esetleg utcai megmozdulásokat is magába foglaló küzdelem tovább folytatódhat a két nagy politikai tábor között. Ez pedig a felfordulásba belefáradt társadalmi csoportok és a gyengélkedő gazdaság szempontjából aligha kedvező hír.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2023/10

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tóth Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Háda Béla, 2023